

การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนประถมศึกษา
ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

Learning and Teaching of Buddhism Subject
in Primary Schools in Umphang District Tak Province

พระครูปิยธรรมบัณฑิต (ปิยศักดิ์ พีรมณีวงศ์), รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก, ผศ.ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ
Phrakhru Piyathamabundit (Piyasak Peeramaneewong), Assoc. Prof. Dr. Somchai Srinok

Asst. Prof. Dr. Niwes Wongsuwan

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Phrakhru Piyathamabundit@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 10 พฤษภาคม 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 พฤศจิกายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 10 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์มีดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

ผลการวิจัยมีดังนี้

ด้านกระบวนการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.81 เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยประเด็นที่มีความคิดเห็นสูงสุดคือการวางแผนจัดเตรียมอาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย 3.92 รองลงมาคือ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน ค่าเฉลี่ย 3.91 และมีความคิดเห็นต่ำสุด คือการจัดดำเนินการสนับสนุนงบประมาณห้องประกอบการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ค่าเฉลี่ย 3.73

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอน, วิชาพระพุทธศาสนา, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research were the following objectives: 1) To study the learning and teaching management of Buddhism subject primary school in Umphang District, Tak Province, 2) To

study the guidelines for the learning and teaching of Buddhism primary school in Umphang District, Tak Province, and 3) To study the problems and obstacles in the learning and teaching of Buddhism primary school in Umphang District, Tak Province.

The research results were as follows;

The overall learning process was at a high level with an average value ($\bar{x} = 3.81$). When considering by each issue, it was found that the students had high level of opinions in every item. The highest point of view was the planning of the building preparation for the benefit of the learning and teaching of Buddhism subject with an average of 3.92, then followed by the improvement of the school environment to be clean. Orderly, beautiful refreshing the students with a mean of 3.91 and the lowest opinion was to arrange the budget support for the learning and teaching room in Buddhism subject with an average of 3.73.

Keyword: Learning and Teaching, Buddhism Subject, Primary Schools.

บทนำ (Introduction)

พระราชบัญญัติการศึกษาว่า ในการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบัน เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณธรรม และจริยธรรม ควบคู่กับการเป็นผู้มีความรู้และมีความสุขเพราะการนำ หลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน ย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อ ความคิดสภาพ จิตใจและสังคมโดยรวม สุนทร วิวัฒน์ (2542 : 32-34) กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาอบรมที่ผดุงสังคมไว้ได้คือ การจัดการศึกษาที่มีจริย ศึกษาเป็นแกนหลักที่สำคัญ โดยผู้เรียนต้องได้รับการฝึกฝนให้รู้จักผิดชอบ ชั่ว ดี สังคมใดหากเต็มไปด้วยคน ไร้ศีลธรรม สังคมนั้นย่อมเข้าสู่กลียุค ดังนั้นการที่ บุคคลแต่ละคนมีความเข้าใจอย่างถูกต้องในหลักศาสนา ตามความศรัทธาที่พอเหมาะพอดี มีการฝึกตน ตามหลักสัจจะธรรมย่อมช่วยให้บุคคลเกิดปัญญาจนอยู่ ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุข

การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของเยาวชนจะควบคู่การศึกษาของประเทศไทย อดีตที่ผ่านมา เริ่มจากที่วัดตามประวัติศาสตร์เริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัย การศึกษามีต่อเนื่องกันมา เป็นหลายยุคหลายสมัย จนกระทั่งถึง ปี พ.ศ. 2427 เป็นต้นมาจึงมีโรงเรียนเกิดขึ้นตามวัดเป็น จำนวนมาก ทั้งในกรุงเทพและตามหัว เมืองต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เยาวชนไทยเป็นคนดี มีคุณสมบัติที่ เป็นคุณแก่ราชการและเป็นกำลังสำคัญที่จะ สร้างสรรค์ความเจริญแก่บ้านเมืองมากยิ่งขึ้น และใน ปี พ.ศ. 2435 มีการตั้งโรงเรียนมูลศึกษาขึ้นในวัด ทั้ง ในกรุงเทพและตามหัวเมือง โดยมีเจ้าอาวาส เป็นผู้จะจัดพระภิกษุทำการสอนบรรดาศิษย์ทั้งหมดในวัด ใน ปี พ.ศ. 2464 มีพระราชบัญญัติ ประถมศึกษาใช้บังคับเด็กอายุระหว่าง 7-14 ปี ให้เข้าโรงเรียนโดยมีผล บังคับทั่วประเทศเมื่อ พ.ศ. 2478 และใน ปี พ.ศ. 2472กระทรวงธรรมการได้ประกาศเพิ่มหลักสูตรทางจริย

ศึกษาขึ้น ในโรงเรียนทั้งหมด และกำหนดให้นักเรียนได้สวดรับบังพระธรรมเทศนาเพื่ออบรม ให้เด็กมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาจนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2493 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เริ่ม กำหนดให้โรงเรียนต่าง ๆ ทั้งโรงเรียนหลวงและโรงเรียนราษฎร์

สังคมไทยถือได้ว่าเป็นสังคมชาวพุทธมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ในอดีตสังคมไทยได้อาศัยคำสอนวิถีทางวัฒนธรรมหรือประเพณีที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาในการหล่อหลอมและพัฒนาจิตใจ ให้เป็นคนดีรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ในสมัยปัจจุบันผลจากการรับเอาอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตก เข้ามาทำให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นก็เปลี่ยนไป จนก่อให้เกิดปัญหาและภาวะวิกฤติศรัทธาในพระพุทธศาสนาอันสืบเนื่องมาจากการประทุยย่อหย่อนของพระสงฆ์และการไร้การศึกษาด้านพระพุทธศาสนาของคนในสังคมดังนั้นในสภาพของสังคมปัจจุบันชาวพุทธ ควรให้ความสนใจกับการศึกษาหลักพระพุทธศาสนาให้มากขึ้นโดยควรที่จะต้องหันมา ศึกษาและนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมประเทศชาติ ไม่ควรนำศาสนาไป แขนวไว้กับบุคคลหรือกระแสสังคม เพราะเมื่อทำ เช่นนั้นชาวพุทธก็จะมีหลักเกณฑ์ในการคิดที่ถูกต้อง

วิชาพระพุทธศาสนา เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำไปสู่ความเป็นผู้มีศีลธรรมจรรยา และเป็นพลเมืองดีของสังคม จึงถือเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญ (ประภาศรี สีหอำไพ, 2544 : 5) ในการกำหนดหลักจริยธรรมในสังคม หลักการตีความคุณค่าของแบบแผนความประพฤติ และการครองตน ให้อยู่ในครรลองของความประพฤติที่ดีงาม ด้วยจิตสำนึกมโนธรรมของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ส่วนการปลูกฝังจริยธรรมให้กับนักเรียน เป็นกระบวนการทางการศึกษา ซึ่งสถาบันที่ทำหน้าที่ ในการปลูกฝัง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว โรงเรียน หรือสังคมโดยทั่วไป ล้วนแต่มีลักษณะและวิธีการในการปลูกฝังจริยธรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น โรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่ปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนต่อจากครอบครัว จะมีวิธีการแตกต่างไปจากครอบครัว คือโรงเรียนปลูกฝังจริยธรรม โดยมีหลักสูตร บทเรียน ที่แน่นอน มีวิธีการปลูกฝัง ถ่ายทอด และประเมินผล

เมื่ออดีตที่ผ่านมา การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของเยาวชนจะควบคู่การศึกษาของ ประเทศไทย โดยเริ่มจากที่วัด ตามประวัติศาสตร์เริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัย การศึกษามีต่อเนื่องกันมาเป็น หลายยุคหลายสมัย จนกระทั่งถึง ปี พ.ศ. 2427 เป็นต้นมาจึงมีโรงเรียนเกิดขึ้นตามวัดเป็นจำนวนมาก ทั้งในกรุงเทพฯ และตามหัวเมืองต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เยาวชนไทยเป็นคนดี มีคุณสมบัติที่เป็นคุณแก่ราชการ และเป็นกำลังสำคัญที่จะสร้างสรรค์ความเจริญแก่บ้านเมืองมากยิ่งขึ้น และใน ปี พ.ศ. 2435 มีการตั้งโรงเรียนมูลศึกษาขึ้นในวัด ทั้งในกรุงเทพฯและตามหัวเมือง โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้จะจัด พระภิกษุทำการสอนบรรดาศิษย์ทั้งหมดในวัด ใน ปี พ.ศ. 2464 มีพระราชบัญญัติประถมศึกษาใช้ บังคับเด็กอายุระหว่าง 7-14 ปี ให้เข้าโรงเรียน โดยมีผลบังคับทั่วประเทศเมื่อ พ.ศ. 2478 และใน ปี พ.ศ. 2472 กระทรวงธรรมการได้ประกาศเพิ่มหลักสูตรทางจริยศึกษาขึ้นในโรงเรียนทั้งหมด และ กำหนดให้นักเรียนได้สวดรับบังพระธรรมเทศนาเพื่ออบรม ให้

เด็กมีความเลื่อมใสศรัทธาใน พระพุทธศาสนา จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2493 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เริ่มกำหนดให้โรงเรียนต่าง ๆ ทั้ง โรงเรียนหลวงและโรงเรียนราษฎร์ 4 (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2554 : 25-27) ใช้หนังสือเรียนหลักสูตรจริยศึกษาสำหรับชั้นประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา มีเนื้อหาการสอนวิชาศีลธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับพุทธประวัติหลักธรรม หรือคำสอนจาก พระไตรปิฎก เป็นที่สังเกตว่าแบบเรียนชุดพระพุทธศาสนามีลักษณะทางศาสนาด้วย ซึ่งโรงเรียนเลือกทำกันเป็นประจำทุกวัน ทุกสัปดาห์ หรือเป็นครั้งคราว การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างเป็น ระบบเช่นนี้ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสำนึกในการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีมากยิ่งขึ้นไปอีก

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการ จัดทำนโยบายและแผนการศึกษาชาติ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2554 : 2-3) มีความคิด ต้องสำรวจและรวบรวมสื่อการเรียนการสอนศีลธรรมจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อจัดทำเป็น หนังสือและนำสื่อการสอนศีลธรรมสำหรับแหล่งข้อมูลอ้างอิงให้ครูสอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสามารถเลือกสรรใช้ประโยชน์จากสื่อดังกล่าวในการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมในสถานศึกษาโดยไม่ต้องลงมือผลิตเองซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาต่อการจัดการเรียนการสอนศีลธรรมของประเทศ และในการรวบรวมนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน และสื่อการสอนศีลธรรมของครูในสถานศึกษา นวัตกรรมและสื่อการสอนพระสงฆ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อต่าง ๆ ที่เป็น สื่อสิ่งพิมพ์ วิद्यุ โททัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือตัวกลางที่ชวนแนะนำ ถ่ายทอดข้อมูลความรู้จากผู้สอนหรือแหล่งความรู้สู่ผู้เรียนเป็นสิ่ง ที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามการจัดการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ผ่านมาพบว่ามีปัญหา คือ การสอน วิชาพระพุทธศาสนาไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาบางส่วนยัง ขาด ความรู้ความเข้าใจในการวัดผลประเมินผล และขาดเทคนิคการสอนใหม่ๆ และเน้นเนื้อหามากกว่าการปฏิบัติ นักเรียนจึงไม่ซาบซึ้งในหลักธรรมที่จะนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรมและคุณภาพทางจิต จึงมักจะส่งผลออกมาว่าเยาวชนไทย ขาดระเบียบวินัย ดิถยาเสพติด ก่อการทะเลาะวิวาท ก่อคดีทางเพศ เป็นต้น

การสอนวิชาพระพุทธศาสนา จึงมีความสำคัญต่อการผลักดันพันธกิจของมหาวิทยาลัย “ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม” เน้นกลุ่มโรงเรียนในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการเป็นเป้าหมายอีกส่วนหนึ่งเป็นความคาดหวังของสังคมในระดับสูงทั้งภาคคณะสงฆ์คือการช่วยส่งเสริมงานด้านการเผยแผ่และการศึกษาสงเคราะห์บอกเปิดเผยแสดงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาสู่เด็กและเยาวชนของชาติให้เป็นคนมีความรู้ดีในพระธรรมน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลดีต่อตัวเองสังคมประเทศชาติและภาครัฐในการช่วยส่งเสริมปลูกฝังศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กในชาติเป็นคนดีมีศีลมีธรรมนำพาประเทศชาติสู่ความมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในอดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จ เท่าที่ควร เพราะครูและบุคลากรทางการศึกษายังขาดทักษะในการคิด วิเคราะห์ ขาดความ กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ และเน้นการสอนโดยการบอกและให้เด็กท่องจำเน้นวิชาความรู้ มากกว่าการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กและยังไม่สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากสิ่ง ต่าง ๆ ใกล้ตัวได้ ขณะเดียวกันครูได้รับการพัฒนายังไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนไม่เกิด ความซาบซึ้งพอนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรมและ คุณภาพทางจิต จึงมักจะส่งผลออกมาว่า เยาวชนไทยขาดระเบียบวินัย ติดยาเสพติด (กรมวิชาการ, 2544 : 2) ก่อการทะเลาะวิวาทกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ที่มีต่อการเรียนการสอน และกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการศึกษาหาข้อเสนอแนะด้านการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพดีขึ้นและนักเรียนสามารถนำหลักธรรม คำสอนไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นทั้งคนดี มี ปัญญา เป็นคนเก่ง และมีความสุข เหมาะสมกับวัย ร่วมกันพัฒนาสังคมชาติไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษาในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามวิธีวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) เพื่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

1. ประชากร ประกอบด้วย นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในเขตตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2562 ในโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่ละมุ้งวิทยา จำนวน 56 คน, โรงเรียนแม่กลองใหม่ จำนวน 87 คน, โรงเรียนแม่กลองเก่า จำนวน 37 คน, รวมจำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน 180 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และแนวคิดที่เกี่ยวกับพุทธวิธีการสอนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า มีจำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตากจำนวน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านกระบวนการเรียนรู้
2. ด้านสื่อการเรียนรู้
3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้
4. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

แบบสอบถามฉบับนี้ มีข้อคำถามทั้งหมด 32 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ ผู้ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ไปทำการเก็บข้อมูลที่โรงเรียน ระดับประถมศึกษาใน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ด้วยวิธีการขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน ช่วยแจกและเก็บแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และในการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เมื่อผู้ศึกษาวิจัยได้ข้อมูลกลับมา นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ทุกฉบับ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย (Research Results)

จากเพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 53.13 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 46.87 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.15 รองลงมามีอายุระหว่าง 11 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.18 และมีอายุระหว่าง 13 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.16 และมีอายุระหว่าง 13 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 8.96 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 49.85

2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก โดยสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 39.70 รองลงมา เป็นด้านการด้านสื่อการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 27.46 สำหรับหลักด้านกิจกรรมการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละ 25.37 และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 7.46 ตามลำดับ

2.2 ด้านการด้านสื่อการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 37.31 รองลงมาเป็นโรงเรียนแม่กลองเก่า คิดเป็นร้อยละ 28.36 โรงเรียนแม่ละมุ้งวิทยา คิดเป็นร้อยละ 20.90 และโรงเรียนแม่กลองใหม่ คิดเป็นร้อยละ 13.43 ตามลำดับ

2.3 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 30.75 รองลงมาท่องเที่ยวเพื่อทำบุญไหว้พระ คิดเป็นร้อยละ 20.60 เทียวชมสถาปัตยกรรม คิดเป็นร้อยละ 16.12 เทียวชมประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 15.82 เทียวชมธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 8.66 และเทียวชมศิลปวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 8.06 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก 4 ด้าน 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา 2) ด้านการด้านสื่อการเรียนรู้ 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สามารถสรุปได้ ดังนี้ ความคิดเห็นการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตากอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยรวม อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 4.32$) กกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตากเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ ควรให้ความสำคัญกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนทุกๆ ด้าน และการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ และเห็นด้วยในทุกข้อ

3.2.ด้าน การด้านสื่อการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ด้านการด้านสื่อการเรียนรู้ โดยรวม อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 4.21$) กกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า การเรียน

การสอนวิชาพระพุทธศาสนา เห็นด้วยกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ในด้านการดำเนินการเรียนรู้อย่างดี

3.3 การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ด้านกิจกรรมการเรียนรู้อย่างดี โดยรวม อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 4.32$) กับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ในด้าน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้อย่างดี ควรให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวทุก ๆ ด้าน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้อย่างดี และเห็นด้วยในทุกข้อ

3.4 การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างดี โดยรวม อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 4.21$) กับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างดี

4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ภาพรวมของการศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านสภาพการใช้ รองลงมาคือ ด้านปัญหาในการจัดการเรียนการสอนเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนโดยรวมระดับมาก

5. ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ ควรมีการจัดหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่ทันสมัยและเพียงพอมากกว่านี้ ครูขาดทักษะการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวนครูน้อยในการใช้สื่อไม่เพียงพอ ควรมีเครื่องคอมพิวเตอร์ในห้องเรียนเพื่อฝึกให้เด็กใช้งานเป็นรายบุคคล อุปกรณ์ควรทันสมัยและประสิทธิภาพสูงกว่านี้ อยากให้พัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่านี้และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงกว่านี้ ควรมีการจัดอบรมการใช้สื่อเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้กับครูผู้สอน มากกว่านี้ ผู้บริหารควรใส่ใจในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศมากกว่านี้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน ควรจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนให้ครูทุกคนเพื่อใช้ในการสอนที่ทันต่อยุคสมัย

สรุปได้ว่า ผลการวิจัยจักสัมฤทธิ์ผลได้ตามวัตถุประสงค์ก็พึงปฏิบัติโดยเน้นเอาหลักธรรมนำไปประยุกต์เข้ากับชีวิตประจำวันได้การวัดผลและประเมินผลโดยเน้นพัฒนาการของผู้เรียนเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่นักเรียนพระสอนศีลธรรมมีการวัดผลและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเลือกใช้วิธีการที่หลากหลายการวัดผลและประเมินผลโดยจำแนกองค์ประกอบของสิ่งที่ประเมิน การเรียนการสอนเน้นการพัฒนา กาย วาจา และจิตใจการวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมินจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายด้าน รวมถึงผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ฟังไม่เกิดความเบื่อหน่าย เช่น การสวดมนต์ เป็นต้นการวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมินจากพฤติกรรมที่ดีขึ้นของนักเรียนการวัดผลและประเมินผลโดยวัดและประเมินจากการเรียนวิชาทางพระพุทธศาสนาเช่น นิทาน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึก

องค์ความรู้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมารวบรวมสรุปในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงแผนภาพในด้านต่างๆได้ดังนี้

1. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้อาจารย์พระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิต นำไปสู่การปฏิบัติที่ดีงามมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจวิชาพระพุทธศาสนา มีทัศนคติที่ดีงาม

2. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

วางแผนจัดเตรียมอาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน

3. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีเพื่อให้สอดคล้องกับการวางแผนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหาหลักสูตร

4. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

พฤติกรรมของนักเรียนมีการพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนาโดยวัดและประเมินจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายด้าน รวมถึงผู้ปกครอง

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย สรุปเป็น Mapping ดังตารางภาพ ดังนี้

ตารางภาพ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ผู้วิจัยขอเสนอแนะข้อมูลต่างๆที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ไปสำรวจข้อมูลในพื้นที่ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจและต้องการค้นคว้าและอาจทำการศึกษาวิจัย ต่อเนื่องจาก ผลสรุปของการวิจัยที่ได้นำเสนอไว้แล้ว ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งระดับจังหวัด ควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมในด้านการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา เพิ่มมากขึ้นในสื่อประเภทโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรม ในด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพราะการท่องเที่ยวจะสามารถเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนใน การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มากขึ้น และสามารถช่วยสร้างแรงจูงใจให้กับ กับนักเรียนสนใจวิชาพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

1.3 ควรมีการสำรวจ พัฒนาและการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ใหม่ให้เกิดขึ้น เพื่อเพิ่มคุณค่าการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษาทั่วถึง

1.4 ควรมีความร่วมมือกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ครูผู้สอนและหน่วยงานด้านการศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1. ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

จากการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่เชิงปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ควรนำผลของการวิจัยครั้งนี้ให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่อื่นๆ ที่มีความสนใจที่จะพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้ร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ ของการพัฒนาต่อไป

2) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการและเชิญผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านวิชาการและนำเชื่อถือให้มาช่วยดูแลในการการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น

3) ควรมีการวางแผนงานในการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยเชิญวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาร่วมกันร่างหลักสูตรใหม่ๆ ขึ้น

2.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่กว้างขึ้นเพื่อให้เห็นภาพสะท้อนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่มีต่อการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ชัดเจนขึ้น

2) ควรทำการศึกษาวิจัยในลักษณะการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและเพื่อให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนร่วมกันศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

3) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนของครูในระดับประถมศึกษาระหว่างโรงเรียนสังกัดรัฐบาลและเอกชนเพื่อทราบถึงสภาพและปัญหาที่กว้างขวางมากขึ้นและพัฒนาศึกษาศาสตร์ให้ดียิ่งขึ้น

4) ควรมีการศึกษาถึงความสามารถของนักเรียนในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในรูปแบบของการเรียนรู้ การค้นคว้า

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมวิชาการ. (2544). *การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา: กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- ทินพันธ์ นาคะตะ. (2554). *พระพุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร : สหายบล็อกและการพิมพ์.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2544). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *หนังสือ แนะนำสื่อ การเรียนการสอนศีลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. พิมพ์เผยแพร่โดยกลุ่มนโยบายพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่บริษัท พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.
- สุมน อมรวิวัฒน์. (2542). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักพุทธศาสตร์ : ทักกระบวนการเผชิญสถานการณ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช.

*****